

ZAKŁAD SŁUŻBY KRYMINALNEJ

78

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Daniel Chodziński

PRANIE PIENIĘDZY JAKO JEDNA Z FORM DZIAŁANIA
ZORGANIZOWANYCH GRUP PRZESTĘPCZYCH

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Legionowo 2012

Wydawnictwo Centrum Szkolenia Policji w Legionowie
Nakład 25 egz.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
1. Pranie pieniędzy	6
1.1. Pojęcie prania pieniędzy	6
1.2. Pojęcie prania pieniędzy na gruncie aktualnie obowiązującego prawa polskiego	6
1.3. Pranie pieniędzy jako forma działania zorganizowanej grupy przestępczej	7
2. Fazy prania pieniędzy	9
2.1. Faza lokowania (wprowadzenie do obrotu finansowego)	9
2.2. Faza maskowania (odseparowanie środków od nielegalnego źródła)	10
2.3. Faza integracji	11
3. Metody prania pieniędzy przez zorganizowane grupy przestępcze	12
3.1. Transfery transgraniczne	12
3.2. Transakcje wymiany walut	14
3.3. Pożyczki i darowizny	15
3.4. Polisy ubezpieczeniowe	16
3.5. Skrzynka rozdzielcza	17
3.6. Umowy faktoringu	18
3.7. Bankowe kredyty i pożyczki	18
3.8. Rachunek fikcyjny	19
3.9. Transakcje rodzinne	20
3.10. Wymiana nominałów banknotów	20
4. Zwalczanie prania pieniędzy – na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu	21
Zakończenie	22
Bibliografia	23

WSTĘP

Wraz z postępowaniem społeczno-ekonomicznym nasiliły się zjawiska o charakterze przestępczym, mające źródło w działalności zorganizowanych grup przestępczych, które legalizują swoje dochody uzyskane z działalności przestępczej, takiej jak oszustwa finansowe i podatkowe, handel narkotykami, bronią czy prostytutką. W centrum zainteresowania przestępców znalazły się instytucje, które ze względu na charakter swojej działalności mają do czynienia ze znacznymi ilościami pieniędzy w formie gotówki, a więc banki i inne instytucje finansowe.

Działania przestępców i ich współników podejmowane w celu ukrycia pochodzenia korzyści z przestępstwa stanowią poważne zagrożenie dla solidności, uczciwości i stabilizacji instytucji kredytowych i finansowych.

Pranie pieniędzy jako czynności podejmowane w celu odseparowania korzyści majątkowych pochodzących z przestępstw od ich faktycznego źródła oraz nadania im cech legalności jest we współczesnym świecie poważnym problemem, który wymaga zdecydowanych i wielopłaszczyznowych działań.

W swoim opracowaniu omówię pojęcie prania pieniędzy na gruncie polskiego prawa, fazy prania pieniędzy, metody prania pieniędzy przez zorganizowane grupy przestępcze oraz przedstawię zagadnienie zwalczania procederu prania pieniędzy. Będę się opierał na aktach prawnych, literaturze dotyczącej problematyki prania pieniędzy, a zwłaszcza wydawnictwie polskiej jednostki analityki finansowej, której zadaniem jest przeciwdziałanie praniu pieniędzy.

1. PRANIE PIENIĘDZY

1.1. Pojęcie prania pieniędzy

Pojęcie prania pieniędzy użyto po raz pierwszy w latach 20. XX wieku w Stanach Zjednoczonych. Działalność mafii chicagowskiej kierowanej przez Alę Capone czerpała ogromne zyski z nielegalnej produkcji, sprzedaży i przemytu alkoholu. Aby ukryć proceder, członkowie mafii prowadzili legalną działalność handlowo-usługową, tj. sklepy, a przede wszystkim pralnie. Dochody nielegalne dopisywano do codziennych utargów, aby ukryć ich pochodzenie.

Ośrodek Szkolenia Departamentu Skarbu USA określił pranie pieniędzy w następujący sposób: *pranie pieniędzy to proces, przy pomocy którego dochody przypuszczalnie uzyskane z działalności przestępczej są przekazywane, przekształcane, wymieniane albo też łączone i mieszane z legalnymi funduszami w celu ukrycia lub zatajenia prawdziwego charakteru, źródła, ukierunkowania, przepływu lub własności tych dochodów. Celem procesu prania pieniędzy jest nadanie pozorów legalności funduszom uzyskanym z działalności pozaprawnej lub działań z nią powiązanych*¹.

Pranie pieniędzy to proceder obejmujący wszelkiego rodzaju operacje mające na celu wprowadzenie do legalnego obrotu pieniędzy, które pochodzą z nielegalnych źródeł. Jest to działanie, za pomocą którego ukrywa się istnienie i nielegalne użytkowanie dochodów, nadając im pozory legalności. Międzynarodowe pranie pieniędzy (na większą skalę) ułatwiają skomplikowane operacje finansowe, które z powodu ciągłego postępu informatycznego w sektorach finansowo-bankowych stają się obecnie niemal nie do wykrycia².

Zgodnie z Dyrektywą 2005/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu za pranie pieniędzy uznaje się następujące czyny popełnione umyślnie:

- a) konwersję lub przekazywanie mienia, ze świadomością, że pochodzi ono z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności, w celu ukrywania lub zatajenia nielegalnego pochodzenia tego mienia albo udzielenia pomocy osobie, która bierze udział w takiej działalności, dla umożliwienia jej uniknięcia konsekwencji prawnych takiego działania;
- b) ukrycie lub zatajenie prawdziwego charakteru mienia, jego źródła, miejsca położenia, rozporządzania nim, przemieszczania własności lub praw do mienia, ze świadomością, że mienie to pochodzi z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności;
- c) nabycie, posiadanie lub korzystanie z mienia, ze świadomością w momencie jego otrzymania, że mienie to pochodzi z działalności o charakterze przestępczym lub z udziału w takiej działalności;
- d) udział lub współdziałanie w popełnieniu, usiłowanie popełnienia, jak też pomocnictwo, podżeganie, ułatwianie oraz doradzanie przy popełnieniu czynów określonych w powyższych literach.

Pranie pieniędzy zachodzi również w przypadku, gdy działania, w ramach których uzyskano mienie mające stać się przedmiotem prania, miały miejsce na terytorium innego Państwa Członkowskiego lub państwa trzeciego³.

1.2. Pojęcie prania pieniędzy na gruncie aktualnie obowiązującego prawa polskiego

W polskim prawie karnym przestępstwo prania pieniędzy pojawiło się stosunkowo późno. Penalizację tego przestępstwa wprowadził art. 5 ustawy z 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego (Dz. U. Nr 126, poz. 615, z późn. zm.), który zna-

¹ *Pranie brudnych pieniędzy*, w: *Wikipedia*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Pranie_brudnych_pieni%C4%99dzy.

² http://www.epodatnik.pl/arttykul/fiskus8766/Pranie_brudnych_pieniedzy_8211_przestepstwo_przeciwo_obrotowi_gospodarczemu.html.

³ Witryna internetowa Ministerstwa Finansów, http://www.mf.gov.pl/_files/_giif/akty_prawne/dyrektywa_2005.pdf [dostęp: 21 lutego 2011 r.].

laż następnie swoje uregulowanie w przepisie art. 299 § 1–8 kk z 1997 r. w rozdziale dotyczącym przestępstw gospodarczych. Miało to służyć ochronie prawidłowości obrotu gospodarczego⁴.

Zgodnie z art. 299 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny pranie pieniędzy jest określone jako przyjmowanie, przekazywanie lub wywożenie za granicę, pomaganie do przenoszenia własności lub posiadania albo podejmowanie innych czynności, które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku środków płatniczych, instrumentów finansowych, papierów wartościowych, wartości dewizowych, praw majątkowych lub innego mienia ruchomego lub nieruchomości, pochodzących z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego⁵.

Charakter „brudnych” pieniędzy mają także wartości majątkowe uzyskane za przedmioty pochodzące bezpośrednio z przestępstwa, jako pożytki prawne, np. opłata za ich używanie lub odsetki (oprocentowanie w banku za pieniądze pochodzące z handlu bronią).

Drugim istotnym źródłem definicji pojęcia „pranie pieniędzy” w prawie polskim jest ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Zgodnie z jej art. 2 ust. 9 przez pranie pieniędzy rozumie się zamierzone postępowanie polegające na:

- a) zamianie lub przekazaniu wartości majątkowych pochodzących z działalności o charakterze przestępczym lub z udziału w takiej działalności, w celu ukrycia lub zatajenia bezprawnego pochodzenia tych wartości majątkowych albo udzieleniu pomocy osobie, która bierze udział w takiej działalności w celu uniknięcia przez nią prawnych konsekwencji tych działań;
- b) ukryciu lub zatajeniu prawdziwego charakteru wartości majątkowych lub praw związanych z nimi, ich źródła, miejsca przechowywania, rozporządzania, faktu ich przemieszczania, ze świadomością, że wartości te pochodzą z działalności o charakterze przestępczym lub udziału w takiej działalności;
- c) nabyciu, objęciu w posiadanie albo używaniu wartości majątkowych pochodzących z działalności o charakterze przestępczym lub udziału w takiej działalności;
- d) współdziałaniu, usiłowaniu popełnienia, pomocnictwie lub podżeganiu w przypadkach zachowań określonych w lit. a-c;
 - również jeżeli działania, w ramach których uzyskano wartości majątkowe, były prowadzone na terytorium innego państwa niż Rzeczpospolita Polska⁶.

Do przeciwdziałania praniu pieniędzy został powołany Generalny Inspektor Informacji Finansowej⁷. Do jego zadań należy gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie informacji oraz przeciwdziałanie wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł.

1.3. Pranie pieniędzy jako forma działania zorganizowanej grupy przestępczej

Przestępczość zorganizowana jest zjawiskiem kryminalnym, które występuje w skali międzynarodowej i obejmuje nie tylko zbiór poszczególnych przestępstw, charakteryzuje się również złożoną postacią (formą) społecznych zachowań. Jest ona zjawiskiem znanym od dawna, występuje w wielu krajach, w różnej formie, a przedmiotem jej zainteresowań są różne obszary życia społeczno-ekonomicznego.

Problem definicji przestępczości zorganizowanej jest niezwykle kontrowersyjny i skomplikowany ze względu na różnorodność i zmienność form jej występowania w różnych krajach, dlatego definicji tego rodzaju przestępczości istnieje wiele.

⁴ http://www.epodatnik.pl/artukul/fiskus/8766/Pranie_brudnych_pieniedzy_8211.

⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.).

⁶ Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2010 r. Nr 46, poz. 276, z późn. zm.).

⁷ Portal Antyterroryzm.gov.pl, http://www.antyterroryzm.gov.pl/porta1/CAT/215/546/Generalny_Inspektor_Informacji_Finansowej.html.

Biuro do Walki z Przestępczością Zorganizowaną Komendy Głównej Policji posługuje się własną definicją przestępczości zorganizowanej, na którą składa się kilka elementów⁸:

- 1) działalność motywowana chęcią zysku lub dążeniem do władzy,
- 2) działalność podejmowana na długi lub nieokreślony czas,
- 3) podział zadań pomiędzy członkami grupy,
- 4) struktura hierarchiczna,
- 5) powtarzające się i różnorodne zachowania przestępcze służące jako środek pozyskiwania pieniędzy,
- 6) samowystarczalność, dyscyplina procedury w obrębie grupy,
- 7) duży ciężar gatunkowy dokonywanych przestępstw,
- 8) używanie przemocy oraz innych środków zastraszania,
- 9) podejmowanie operacji na skale międzynarodową,
- 10) zajmowanie się legalizacją uzyskanych korzyści,
- 11) wywieranie wpływu na instytucje polityczne, wymiaru sprawiedliwości, rządowe i organów ścigania.

O przestępczości zorganizowanej będziemy mówili w sytuacji, gdy Policja bądź prokuratura stwierdzi występowanie co najmniej 5 z powyższych cech.

W polskim prawie karnym termin przestępczość zorganizowana po raz pierwszy został użyty w art. 5 ustawy z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego.

Obecnie obowiązujący w Polsce Kodeks karny, tak jak ustawodawstwo karne wielu innych krajów, nie zawiera definicji przestępczości zorganizowanej. Zwrócić jednak należy uwagę, iż art. 258 kk dokonuje penalizacji samego udziału w zorganizowanej grupie albo związku mającym na celu popełnianie przestępstw. Zgodnie z art. 258 § 1 Kodeksu karnego⁹: „Kto bierze udział w zorganizowanej grupie albo związku mającym na celu popełnianie przestępstw, w tym i przestępstw skarbowych, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”. Kolejne paragrafy tegoż artykułu przewidują kwalifikowany typ wzmiankowanego przestępstwa, zagrożony wyższą odpowiedzialnością karną sprawcy. Odpowiednio § 2 przewiduje za członkostwo w grupie lub związku przestępczym, jeśli struktura ta miała charakter zbrojny, karę pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Zgodnie z § 3, kto zakłada lub kieruje grupą albo związkiem przestępczym, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Znamienne pozostaje rozróżnienie podmiotu przestępstwa, wedle stopnia zorganizowania: na związek przestępny oraz zorganizowaną grupę przestępczą.

Za związek przestępny należy uważać trwały zespół przynajmniej 3 osób, przejawiający cechy zorganizowania zmaterializowane w ustalonych regułach przyjmowania do struktury nowych członków, na zasadzie podporządkowania hierarchicznego, dyscypliny oraz realizacji obowiązków związanych z przydzielonym zakresem kompetencji, właściwych dla profilu działania związku.

Sąd Najwyższy w wyroku z 1992 r.¹⁰ uznał za cechy „związku”: *trwałe formy organizacyjne, oznaczone kierownictwo, określona dyscyplina członków*. Grupa osób albo nawet ogromne zbiorowisko ludzi, tworząc „związek”, działa w celu urzeczywistnienia pewnych idei (założeń, programów) w ramach ustalonego, wewnętrznego porządku ustalonych struktur oraz uznaje określone kierownictwo, podporządkowując się ustalonej dyscyplinie.

Natomiast pod pojęciem zorganizowanej grupy przestępczej rozumieć należy *współpracę, co najmniej trzech osób, której cel stanowi popełnienie określonych przestępstw lub też generalnie popełnianie przestępstw o luźnym związku zachodzącym pomiędzy poszczególnymi popełnionymi czynami, między innymi bez określenia stałych ról i utrwalonych hierarchii wewnątrz struktury, o większym jednak określeniu ról niż przy współsprawstwie*.

Dla porównania, Europol przestępczość zorganizowaną klasyfikuje jako: *współpracę więcej niż dwóch osób, z których każda ma własne, określone zadania, utrzymującą się przez dłuższy lub nieokreślony czas, przy użyciu różnych form dyscypliny i kontroli, podejrzanych o popełnienie poważnych przestępstw kryminalnych, o działaniu na skalę międzynarodową, z używaniem przemocy lub innych środków*

⁸ *Przestępczość zorganizowana*, w: Wikipedia, http://pl.wikipedia.org/wiki/Przestępczość_zorganizowana.

⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny.

¹⁰ Wyrok SN z dnia 23 marca 1992 r., sygn. II KRN 433/91 OSNKW, 1992, Nr 7–8, poz. 48.

służących zastraszeniu oraz korzystaniem ze struktur handlowych lub biznesowych (oraz pranie pieniędzy), z wywieraniem wpływu np. na: politykę, działalność spowodowana chęcią osiągnięcia korzyści i/lub władzy¹¹.

Wg Interpolu przestępczość zorganizowana powinna być określana jako „konglomerat” trzech elementów, a mianowicie: korporacyjnej struktury, celów (osiąganie zysków) oraz metod działania o charakterze bezprawnym, opartym na zastraszaniu i korupcji¹².

Nadmienić należy, że przestępczość zorganizowana może mieć zasięg lokalny (obejmuje niewielki teren np. miasta lub dzielnicy), krajowy (ogranicza się do terytorium jednego kraju) lub międzynarodowy (swoim zasięgiem obejmuje terytorium co najmniej dwóch państw).

2. FAZY PRANIA PIENIĘDZY

Pranie pieniędzy jest terminem stosowanym w celu określenia wielu technik, procedur, sposobów lub procesów, które mają na celu ukrycie, utrudnienie lub udaremnienie stwierdzenia faktu, że środki finansowe pochodzą z czynu zabronionego.

W literaturze przedmiotu zarówno polskiej, jak i obcojęzycznej przyjmuje się, że pranie pieniędzy przebiega w trzech, kolejno po sobie następujących fazach:

- lokowanie (wprowadzenie do obrotu finansowego);
- maskowanie (odseparowanie środków od nielegalnego źródła);
- integracja (stworzenie wyjaśnienia pochodzenia posiadanych środków);
tzn. od momentu wprowadzenia nielegalnych środków finansowych do obrotu finansowego, a skończywszy na ich legalizacji¹³.

Jest to jednak schemat teoretyczny, ponieważ każda ze wskazanych wyżej faz z osobna wypełnia znamiona czynu z art. 299 § 1 Kodeksu karnego, a przestępca wcale nie musi zrealizować wszystkich faz – może np. pranie pieniędzy rozpocząć i zakończyć na fazie lokowania.

Każda z wyżej wymienionych form realizuje następujące funkcje¹⁴:

- pokonanie barier związanych ze składaniem deklaracji (oświadczeń) dewizowych przy eksporcie i imporcie pieniądza gotówkowego,
- wejście do narodowego (międzynarodowego) systemu finansowego,
- kamuflaż poprzez włączenie się do legalnego systemu finansowego,
- sprowadzenie oczyszczonych pieniędzy (połączenie ich) do kraju docelowego.

2.1. Faza lokowania (wprowadzenie do obrotu finansowego)

Lokowanie (zwane też umiejscawianiem, z ang. *placement*) stanowi fizyczne rozporządanie dochodami pochodzącymi bezpośrednio z działalności przestępczej i polega na wprowadzeniu tych dochodów do systemu finansowego. Może ono być dokonane na wiele różnych sposobów uzależnionych m.in. od pomysłowości przestępcy, aktualnych potrzeb czy też istniejących możliwości.

Celem tej fazy jest uniemożliwienie konfiskaty zgromadzonych pieniędzy oraz ukrycie śladów przestępstwa. Jej najbardziej charakterystyczne cechy to:

- prostota, jednorodność, powtarzalność i krótkoterminowość dokonywanych transakcji;
- w większości przypadków dokonywane transakcje mają formę gotówkową;
- wprowadzenie do obrotu środków finansowych pochodzących bezpośrednio z przestępstwa¹⁵.

¹¹ <http://prawnikow.pl/forum/thread/24821,zorganizowana-grupa-przestepcza.htm>.

¹² K. Raczkowski, *Narkotyki, organizacja przestępczości i systemy przeciwdziałania*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009, s. 26.

¹³ Ministerstwo Finansów, Generalny Inspektor Informacji Finansowej, *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Poradnik dla instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących*, s. 47–48.

¹⁴ E. Pływaczewski, *Proceder prania brudnych pieniędzy. Studia i materiały*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 1993, s. 18.

¹⁵ Ministerstwo Finansów, Generalny Inspektor Informacji Finansowej, *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Poradnik dla instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących*, s. 49.

- Przykładowe metody prania pieniędzy stosowane w tej fazie przez zorganizowane grupy przestępcze to:
- rozdrabnianie wpłat (*smurfing*) – polegające na tym, że wiele osób (tzw. słupów) otwiera rachunki bankowe, na które systematycznie (bądź nie) dokonują wpłat poniżej określonych limitów, aby nie wzbudzać podejrzeń pracowników banku bądź by system operacyjny banku nie zaliczył ich do transakcji ponadprogowych, tzn. takich, których równowartość przekracza 15 000 euro lub 1000 euro w przypadku niektórych rodzajów instytucji obowiązanych, np. podmiotów prowadzących kasyno gry¹⁶;
 - wymiana walut (*refining*) – jest realizowana przez kantory i banki, w których podstawione osoby dokonują wymiany polskich złotych na waluty lub odwrotnie, w małych kwotach niepodlegających rejestracji, otrzymując pokwitowanie potwierdzające realizację danej transakcji;
 - dzielenie wpłat (*structuring*) – fikcyjne osoby dokonują drobnych wpłat poniżej wartości ponadprogowych na wiele rachunków bankowych zakładanych przez różne instytucje, co dodatkowo utrudnia wykrycie takiego procederu;
 - mieszanie z dochodami z legalnej działalności gospodarczej – w tym celu są wykorzystywane podmioty gospodarcze, w których ze względu na specyfikę prowadzonej działalności przepływ gotówki jest duży i trudny do oszacowania, np. restauracje, kawiarnie, kafejki internetowe, punkty skupu złomu;
 - wykorzystywanie kasyn – w przypadku tej metody sprawcy mogą np. zakupywać znaczne ilości żetonów o dużej wartości, a następnie zwracać je z dyspozycją przelania „wygranej” na wskazany rachunek bankowy¹⁷.

2.2. Faza maskowania (odseparowanie środków od nielegalnego źródła)

Maskowanie jest oddzieleniem dochodów z przestępstwa od ich źródła pochodzenia, poprzez przeprowadzenie szeregu skomplikowanych transakcji finansowych mających na celu utrudnienie stwierdzenia powiązania tych dochodów z ich prawdziwym źródłem. Mnogość dokonywanych transakcji bardzo utrudnia, a czasami wręcz uniemożliwia organom powołanym do kontroli, określenie źródła pochodzenia aktywów, co w dalszej konsekwencji sprawia, że urywa się ślad prowadzący do rzeczywistego źródła pieniędzy¹⁸.

Fazę maskowania charakteryzują poniższe cechy:

- realizowanie bardzo dużej ilości transakcji;
- korzystanie z elektronicznych form przekazu pieniędzy;
- dokonywanie transakcji, które nie mają ekonomicznego uzasadnienia.

Przykładowe metody prania pieniędzy dla opisanej fazy to:

- skrzynka rozdzielcza – zasilanie rachunku niewielkimi wpłatami poniżej progu wymaganej rejestracji pochodzącymi z różnych źródeł (rzadziej z jednego) po to, by po osiągnięciu odpowiednio wysokiego salda przekazać zgromadzone środki drogą elektroniczną na kolejny rachunek lub rachunki¹⁹;
- zakup aktywów, np. papierów wartościowych;
- transfery transgraniczne, w ramach których można wyróżnić:
 - transfer gotówki za pomocą tzw. cash couriers (przewóz gotówki, np. w kołach pojazdów samochodowych, w pasach dopasowanych do ciała),
 - transfer środków za pomocą rachunku bankowego (do tego celu są wykorzystywane rachunki bankowe osób fizycznych bądź podmiotów gospodarczych, które są zasilane drobnymi kwotami, po czym zostają przekazywane na rachunki innych podmiotów mających swoje siedziby w tzw. rajach podatkowych),

¹⁶ Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2010 r. Nr 46, poz. 276, z późn. zm.), patrz art. 8.1.

¹⁷ <http://docs8.chomikuj.pl/635739607,PL,0,0,Fazy-prania-brudnych-pieni%C4%99dzy.docx> [dostęp: 25 lutego 2011].

¹⁸ Ministerstwo Finansów, Generalny Inspektor Informacji Finansowej, *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Poradnik dla instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących*, s. 49.

¹⁹ W. Jasiński, *Pranie brudnych pieniędzy*, Wydawnictwo Poltex, Warszawa 1998, s. 77.

- przekaz gotówki za pośrednictwem firm oferujących usługi finansowe w tym zakresie, np. Western Union (korzystają z tej metody m.in. nierezydenci w celu wytransferowania zysków, osiągniętych z tzw. szarej strefy w Polsce, do swoich krajów macierzystych, w których obowiązują mniej restrykcyjne zasady identyfikacji stron transakcji, a zwłaszcza jej beneficjenta);
- handel dobrami, np. złotem, kamieniami szlachetnymi, biżuterią, dziełami sztuki.

Podsumowując, celem drugiej fazy prania pieniędzy jest ponowne włączenie tych wartości do legalnego obiegu gospodarczego, nie stanowi to jednak reguły postępowania sprawców, gdyż mogą oni już po pierwszej fazie oczyszczone środki wykorzystać do sfinansowania nielegalnej działalności²⁰.

2.3. Faza integracji

Integracja (legitymizacja, z ang. *integration*) to ostanía faza cyklu wprowadzania pieniędzy pochodzących z nielegalnych źródeł do obrotu, po której dochody te są traktowane jako legalne dzięki stworzeniu rzekomo prawnego uzasadnienia pochodzenia pranych pieniędzy i mogą być one wykorzystywane przez ich właściciela bez żadnych konsekwencji. W tej fazie trudno podać jakieś jej cechy charakterystyczne jak w poprzednich dwóch fazach, można jednak wyróżnić charakterystyczne metody, do których należą:

- zakup i sprzedaż drogich dóbr, np. dzieła sztuki, drogie pojazdy, biżuteria, przy czym często tu dochodzi do zaniżenia ceny (różnica jest dopłacona w sposób nieoficjalny, a ich odsprzedaż powoduje wówczas zysk, który jest wykazywany jako legalny dochód);
- bankowe kredyty i pożyczki – uzyskana pożyczka lub kredyt są spłacane za pomocą pieniędzy pochodzących z nielegalnego źródła lub źródeł;
- transakcje rodzinne – transakcje są dokonywane między osobami fizycznymi pozostającymi w jakimkolwiek stopniu pokrewieństwa lub powinowactwa i najczęściej polegają one na przekazywaniu określonych sum pieniężnych tytułem pożyczki, darowizny, zwrotu pożyczki, zapłaty za świadczoną usługę, np. remont mieszkania²¹;
- zaciąganie i spłata kredytu – metoda ta polega na spłacie brudnymi pieniędzmi legalnie zaciągniętego kredytu przez przedsiębiorstwo pozostające pod kontrolą przestępców; aby zwiększyć swoją wiarygodność, sprawcy wykorzystują na spłatę środki uzyskane z kredytu od fikcyjnej, zależnej od siebie instytucji zagranicznej;
- blending – metoda najpowszechniej stosowana, polega na zmieszaniu pieniędzy pochodzących z „prania” z dochodami legalnymi; w tym celu przestępcy zakładają działalność gospodarczą, która charakteryzuje się m.in. gotówkowym obrotem, trudnością stwierdzenia rzeczywistych przychodów, gwałtowną dynamiką zmian w wysokości przychodów i klientów; musi to być ponadto działalność usługowa, aby nie trzeba się było wykazać produkcją, najlepiej do tego celu nadają się dyskoteki i solaria;
- kasyna – kupuje się bilety do automatów za „brudne” pieniądze, następnie zwraca je jako rzekomą wygraną, przez co otrzymuje całkowicie legalne środki pieniężne;
- winning ticket – organizacja przestępcza dowiadyje się, kto wygrał w „totka”, a następnie składa takiej osobie propozycje odkupienia losu po wyższej cenie niż wynosi wygrana; w takim wypadku także otrzymuje się legalne środki pieniężne²².

²⁰ E. Pływaczewski, *Proceder prania brudnych pieniędzy. Studia i materiały*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 1993, s. 38.

²¹ Ministerstwo Finansów, Generalny Inspektor Informacji Finansowej, *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Poradnik dla instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących*, s. 50 i 121.

²² *Pranie brudnych pieniędzy*, w: *Wikipedia*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Pranie_brudnych_pieniędzy.

3. METODY PRANIA PIENIĘDZY PRZEZ ZORGANIZOWANE GRUPY PRZESTĘPCZE

W niniejszym rozdziale zamieszcze i omowie wybrane metody, przy pomocy których zorganizowane grupy przestępcze dokonują prania pieniędzy. Metody te wynikają z analizy konkretnych przypadków, z jakimi spotkały się służby powołane do wykrywania i zwalczania procederu prania pieniędzy np. GIIF.

Zanim przejdę do ich omawiania, wyjaśnie, co należy rozumieć pod pojęciem: „metody prania pieniędzy”.

Otóż przez metodę należy rozumieć świadomie i konsekwentnie stosowany sposób postępowania, podejmowany przez osoby fizyczne, zmierzający do osiągnięcia celu, jakim jest legalizacja wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł.

Działanie osób „piorących pieniądze” charakteryzuje swego rodzaju metodyzm, czyli postępowanie według ścisłych reguł, zasad, metod lub metody postępowania. To prowadzi do stwierdzenia, że działania powyższych osób są wcześniej zaplanowane i konsekwentnie realizowane.

Odrębną kwestią będzie, ile metod sprawca lub sprawcy wykorzystają do osiągnięcia założonego przez siebie celu, czyli legalizacji pieniędzy. Pranie pieniędzy jest procesem, na który składa się szereg czynności, a im jest ich więcej, tym trudniej jest zidentyfikować nie tylko sam proceder, ale i osoby w to zaangażowane.

Korzystając z metody zwanej potocznie „one-way-privacy”, system rejestruje jedynie źródło pochodzenia pieniędzy, ale nie śledzi ich dalszego losu. Stosuje ją większość firm z branży IPS (Internet Payment Systems), w tym m.in. Digi-Cash. Anonimowość użytkowników sieci sprawia, iż wykrycie sprawcy przestępstwa popełnionego za pomocą Internetu jest dość trudne.

Istnieje wiele sposobów i technik prania pieniędzy w sieci, a ściślej mówiąc, zamiany realnych pieniędzy na elektroniczne i dokonywanie nimi nielegalnych płatności – również za pośrednictwem Internetu. Wszystkie opierają się na dwóch podstawowych zasadach: anonimowości adresata i nadawcy oraz anonimowości transakcji (pozostaje ona nie do wyśledzenia, zwłaszcza jeżeli są to niewielkie sumy)²³.

3.1. Transfery transgraniczne

Jedną z metod legalizacji środków pochodzących z nielegalnej działalności oraz mogących służyć do finansowania terroryzmu, którą da się wyróżnić na podstawie dotychczasowych doświadczeń, jest ponadgraniczny transfer pieniędzy²⁴. Polega on na fizycznym lub niefizycznym transferowaniu środków przez granice kraju w celu ich dalszego przekazywania lub inwestowania.

Podstawowym celem tej metody jest jak najpełniejsze odseparowanie środków od ich przestępczego źródła, przede wszystkim poprzez ich wyprowadzenie z jurysdykcji właściwej dla przestępstwa bazowego.

W ramach ponadgranicznego transferu gotówki można wyróżnić następujące jej odmiany:

- transfer gotówki z pomocą tzw. cash couriers,
- transfer środków za pośrednictwem rachunku bankowego,
- przekaz gotówki za pośrednictwem firm oferujących usługi w tym zakresie (np. agentów Western Union, MoneyGram),
- wykorzystanie nielegalnych systemów transferów pieniędzy.

Transfer gotówki

Fizyczny transfer pieniędzy wydaje się najprostszą mutacją wskazanej metody. Nie wymaga on bezpośredniego kontaktu z pracownikami instytucji finansowych, ani też korzystania z pośrednictwa podmiotów oferujących usługi w zakresie alternatywnych systemów przekazu gotówki.

²³ http://stud.wsi.edu.pl/~dratewka/crime/pranie_pieniedzy.htm.

²⁴ Ministerstwo Finansów, Generalny Inspektor Informacji Finansowej, *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Poradnik dla instytucji obowiązkanych i jednostek współpracujących*, s. 60.

W związku z przyłączeniem się Polski do układu z Schengen i zniesieniem w dniu 21 grudnia 2007 r. kontroli na granicach z pozostałymi państwami unijnymi powstały możliwości swobodnego przewozu zysków pochodzących z przestępstwa pomiędzy naszym krajem a pozostałymi obszarami Unii Europejskiej.

Stanowi to istotne ryzyko w zakresie możliwości przewozu nielegalnych zysków z Polski do innych krajów członkowskich Unii Europejskiej i na odwrót.

Należy dodatkowo zwrócić uwagę, że pieniądze są przewożone nie tylko w postaci banknotów czy też monet (zwłaszcza wybitych w metalach szlachetnych, takich jak złoto czy platyna), lecz także w formie odpowiadającej współczesnemu rozwojowi produktów rynku finansowego – m.in. czeków, elektronicznych instrumentów płatniczych (w tym kart przedpłaconych, tj. kart typu „pre-paid”).

Transfer środków za pośrednictwem rachunku bankowego

Przewóz niektórych elektronicznych instrumentów płatniczych, zwłaszcza „zwykłych” kart płatniczych, wiąże się z inną odmianą ponadgranicznego transferu środków, tj. lokowaniem ich na rachunku bankowym i transferowaniem za granicę. W tym celu w Polsce są wykorzystywane zarówno rachunki osób fizycznych – rezydentów lub nierezydentów, jak i podmiotów gospodarczych, posiadających siedziby w „rajach podatkowych”.

Ta metoda składa się z dwóch faz, odpowiadających dwóm różnym rodzajom transakcji – wpłatom gotówkowym i przelewom za granicę:

- Pierwsza faza polega na zasileniu rachunku gotówką.
Przy realizacji wpłat często są stosowane takie techniki wprowadzania brudnych pieniędzy do obrotu finansowego, jak smurfing, struciuring czy blending.
- Druga faza to udostępnienie zgromadzonych środków beneficjentom za granicę.
Często dla ukrycia pochodzenia środków oraz ich przeznaczenia do transferu za granicę wykorzystywane są rachunki „słupów” lub „podmiotów symulujących”. Zdarza się, że są one otwierane na rzecz nierezydentów, zwłaszcza spółek założonych w krajach „offshore” (rozumianych jako „raje podatkowe”).

Przy przelewach bankowych w ramach tej metody często też podawane są fikcyjne tytuły dokonywanych transakcji. Poniżej zostały przedstawione najczęściej używane tytuły przelewów przy lokowaniu brudnych pieniędzy:

- podmiot wydający dyspozycję przelewu – osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej; tytuł przelewu – „za urlop”, „na utrzymanie rodziny”, „za usługi turystyczne”, „za usługi lekarskie”, „zasilenie własnego rachunku” itp.;
- podmiot wydający dyspozycję przelewu – podmiot gospodarczy; tytuł przelewu – „pożyczka”, „darmowizna”, „za towary”, „za usługi marketingowe”, „za wartości intelektualne” itp.

Alternatywne przekazy środków pieniężnych

Do prania pieniędzy wykorzystywane są także usługi oferowane przez podmioty działające w zakresie tzw. alternatywnych systemów przekazów pieniężnych (alternative remittance systems – ARS), zarówno legalnie działających, m.in. za pośrednictwem agentów Western Union czy MoneyGram, jak i tych nielegalnych.

Z tej odmiany ponadgranicznego transferu środków korzystają m.in. nierezydenci w celu wytransferowania zysków osiągniętych z „szarej strefy” w Polsce, do swoich krajów macierzystych, z uwagi na mniej restrykcyjne zasady identyfikacji stron transakcji, a zwłaszcza jej beneficjenta.

Pomimo że ponadgraniczny transfer środków jest jedną z metod prania pieniędzy, to należy jednak pamiętać, że może on być również jedną z płaszczyzn wielowymiarowego, wykorzystującego łącznie wiele innych metod, sposobu legalizowania brudnych pieniędzy.

Chodzi przecież przede wszystkim o jak najlepsze ukrycie źródła pochodzenia pieniędzy i docelowego ich wykorzystania.

W celu upewnienia się, czy dokonywane transakcje mogą mieć związek z wyżej opisaną metodą prania pieniędzy, powinno się zwracać uwagę przede wszystkim na następujące elementy:

- sposób dokonywania transakcji;
- długość okresu przechowywania pieniędzy na rachunku przed ich wytransferowaniem za granicę – podejrzane będą transakcje, które służą do przelewania pieniędzy wpłaconych tego samego dnia lub dzień wcześniej;
- lakoniczne tytuły transferów wartości dewizowych lub krajowych środków pieniężnych – podejrzane będzie np. zlecenie przelewu za granicę przez podmiot gospodarczy z tytułu zakupu towaru lub usługi, którymi obrót nie wiąże się w żaden sposób z rodzajem działalności gospodarczej prowadzonej przez ten podmiot, lub transferowanie przez osobę fizyczną dużej kwoty pieniędzy tytułem: „utrzymanie rodziny” lub „zapłata za usługi turystyczne”;
- częste dokonywanie transakcji przez ten sam podmiot lub podmioty powiązane na rzecz tego samego beneficjenta w kwotach poniżej progu rejestracji;
- częste przewożenie przez granicę znacznych wartości dewizowych lub krajowych środków pieniężnych przez ten sam podmiot lub podmioty powiązane;
- podejrzane kierunki transferów wartości dewizowych lub krajowych środków pieniężnych (m.in. do „rajów podatkowych” czy szerzej rozumianych „rajów finansowych”);
- dokonywanie transakcji, w tym transferu wartości dewizowych lub krajowych środków pieniężnych, przez podmioty pochodzące z geograficznych obszarów ryzyka albo jej dokonywanie w imieniu takich podmiotów;
- niedeklarowanie na granicy przewozu wartości dewizowych lub krajowych środków pieniężnych.

3.2. Transakcje wymiany walut

Najmniej skomplikowanym sposobem prania pieniędzy jest wymiana złotych na waluty lub waluty na złote dokonywane w małych kwotach, niepodlegające rejestracji²⁵.

Transakcje takie są z reguły dokonywane przez kilka lub kilkanaście podstawionych osób w kilku lub kilkunastu różnych kantorach lub oddziałach banków. W ten sposób pochodzenie wymienionych pieniędzy jest już udokumentowane kwitami potwierdzającymi realizację ww. transakcji. Sceptycy stwierdzają, że jest to jeszcze słaby dowód mogący potwierdzić ich legalne pochodzenie, dlatego też ww. metoda jest stosowana w połączeniu z innymi sposobami prania pieniędzy.

Wymiana walut w bankach jest najczęściej związana z zakupem innych usług bankowych bądź produktów bankowych, np. klient wymieniając polskie złote na euro, składa dyspozycję ich przelewu za granicę bądź składa na lokatę terminową, względnie rachunek a vista prowadzony w walucie euro lub dolarach.

Najłatwiej jednak jest wyprać pieniądze w kantorach, które prowadzą jeden rodzaj transakcji, tj. wymianę walut, składający się z dwóch podtypów, a mianowicie sprzedaży waluty i jej skupu. Przy użyciu tych dwóch rodzajów transakcji można wyprać każdą ilość gotówki. Sprzyja temu też polskie prawo, otóż zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe (Dz. U. Nr 141, poz. 1178, z późn. zm.) kantor może założyć zarówno osoba prawna, względnie spółka mniemająca osobowości prawnej, jak i osoba fizyczna. W tym drugim przypadku, aby uzyskać zezwolenie NBP na prowadzenie kantoru wystarczy informacja, że osoba taka nie została skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo skarbowe albo za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej. Ponadto należy się wykazać odpowiednią fachową wiedzą zdobytą podczas dotychczasowej pracy zawodowej lub konkretnego szkolenia. To wszystko powoduje, iż założenie kantoru nie nastęrcza zbyt wielu trudności. Tym samym można sobie hipotetycznie wyobrazić sytuację, w której osoba fizyczna związana z jakąś grupą przestępczą zakłada kantor w celu stworzenia pralni dla pieniędzy pochodzących z działalności przestępczej. Kantor taki, prowadząc zwyczajną działalność polegającą na handlu walutą, mógłby jednocześnie legalizować „brudne pieniądze” poprzez wykazywanie ich jako przychód z działalności.

²⁵ Tamże, s. 67.

Należy zwrócić uwagę na to, iż o ile banki przeprowadzają identyfikację klientów prawidłowo, o tyle w przypadku kantorów dość często dochodzi do pomyłek w danych personalnych klientów, co z kolei utrudnia, bądź wręcz uniemożliwia, ich identyfikację.

Aby wykluczyć lub zminimalizować ryzyko związane z praniem pieniędzy przez banki lub kantory, ich pracownicy powinni zwrócić uwagę na następujące elementy:

- osoba wymieniająca walutę:
 - klient przejawia oznaki zdenerwowania,
 - ta sama osoba towarzyszy innym klientom,
 - wygląd zleceniodawcy nie uzasadnia posiadania przez niego odpowiednich środków finansowych do realizacji transakcji,
 - częste wymiany walut przez tego samego klienta;
- środki podlegające wymianie:
 - transakcje poniżej limitu rejestrowego,
 - wyłącznie banknoty o tych samych nominatach,
 - banknoty posiadają kolejne numery serii,
 - pieniądze są opakowane w banderole bankowe,
 - sposób transportowania banknotów przez klienta,
 - wymiana złotych na obcą walutę powiązana ze złożeniem dyspozycji przelewu na rzecz innego klienta.

3.3. Pożyczki i darowizny

Darowizny i pożyczki jako czynności cywilnoprawne opisane w Kodeksie cywilnym, są najczęściej wykorzystywanymi transakcjami w procederze prania pieniędzy przez zorganizowane grupy przestępcze.

Polega to na tym, że osoba fizyczna lub prawna, która osiąga zyski z nielegalnych przedsięwzięć, chcąc je zalegalizować, porozumiewa się z innymi osobami w celu sporządzenia fikcyjnej umowy pożyczki lub darowizny, a następnie rejestruje je w urzędzie skarbowym, opłacając należny podatek²⁶.

Ta metoda prania pieniędzy jest na tyle skuteczna, że darczyńcy, jak i pożyczkobiorcy nie są zobligowani do podawania powodów udzielenia pożyczki lub darowizny, jak również udokumentowania posiadania na ten cel środków.

Charakterystyka pożyczki

Pożyczka jest bardziej skomplikowaną metodą prania pieniędzy niż opisana poniżej darowizna. W tym przypadku legalizacja brudnych pieniędzy może się odbywać nie tylko przez fikcyjne przeniesienie własności środków pieniężnych, ale również przez pozorną spłatę odsetek od udzielonej pożyczki.

Na podstawie umowy pożyczki, pożyczkobiorca jest zobowiązany do spłaty rat kapitałowo-odsetkowych według ustalonego harmonogramu i po ustalonej stopie procentowej. Zatem pranie pieniędzy może się odbywać nie tylko poprzez udzielenie pożyczki i wypranie w ten sposób określonej kwoty pieniężnej przez pożyczkobiorcę, lecz również przez spłatę fikcyjnej pożyczki wraz z odsetkami, na podstawie której z kolei pożyczkobiorca jest w stanie zalegalizować brudne pieniądze.

Jednym z najczęściej spotykanych wariantów tej metody prania pieniędzy są pożyczki i darowizny udzielane przez osoby fizyczne i podmioty zarejestrowane w tzw. rajach podatkowych.

Charakterystyka darowizny

Darowizna polega na tym, że dwie lub więcej osób fizycznych bądź podmiotów gospodarczych umawia się, że dokonają pozornej transakcji przeniesienia własności określonej kwoty pieniężnej, która z kolei odpowiada kwocie „brudnych pieniędzy”.

Na darczyńcę jest wybierana osoba lub podmiot, który dysponuje wystarczającymi dochodami do tego typu transakcji. W chwili, gdy obdarowany posiada już legalny tytuł własności tych środków, wpro-

²⁶ Tamże, s. 74.

wadza je do obrotu finansowego, np. lokując je według swojego uznania na rachunku bankowym lub inwestując w akcje i obligacje.

W niektórych przypadkach pranie pieniędzy nie kończy się tylko na jednej transakcji darowizny, lecz przyjmuje postać długotrwałej współpracy. Obdarowany w pierwszej transakcji jest darczyńcą w drugiej; w ten sposób przestępcy starają się ukryć pierwotne, przestępcze źródło pieniędzy.

W celu przeciwdziałania praniu pieniędzy w określony sposób, pracownicy instytucji obowiązków i jednostek współpracujących powinni zwrócić uwagę na poniższe okoliczności towarzyszące:

- częste dokonywanie transakcji,
- rejestracja w urzędzie skarbowym wielu transakcji pożyczek i darowizn w krótkim odstępie czasu,
- przekazywanie kwoty pożyczki lub darowizny bez wykorzystania rachunku bankowego, zwłaszcza w przypadku dużej kwoty,
- niezłożenie deklaracji od czynności cywilnoprawnych w terminie określonym przez prawo podatkowe,
- lakoniczna umowa pożyczki lub darowizny bez sprecyzowania zabezpieczeń pożyczki, określenia czasu spłaty pożyczki i braku informacji na temat oprocentowania lub udzielenie krótkoterminowej pożyczki osobie fizycznej lub prawnej, która z kolei posiada relatywnie mały majątek i niskie dochody niepozwalające na spłatę odsetek od pożyczki.

3.4. Polisy ubezpieczeniowe

Najczęściej występującą metodą prania pieniędzy wykorzystującą produkty i usługi ubezpieczeniowe jest inwestowanie „brudnych pieniędzy” w zakup polisy ubezpieczeniowej²⁷. Zawarta umowa ubezpieczenia jest następnie wypowiedzana, a wpłacone tytułem obowiązkujących składek środki finansowe są wypłacane lub przelewane na wskazany rachunek.

W tej metodzie prania pieniędzy najczęściej są wykorzystywane te rodzaje ubezpieczeń, przy których wysoka kwota ubezpieczenia oraz doraźne, dodatkowe składki są dopuszczalne i nie budzą większych podejrzeń.

Sprawcy przy tej metodzie prania pieniędzy najczęściej wykorzystują ubezpieczenia na życie połączone z funduszem inwestycyjnym. Klienci korzystający z tych produktów mogą określać wysokość ubezpieczenia, a co za tym idzie pośrednio i wysokość składek obowiązkowych, a także dokonywać wpłat składek doraźnych. Jednocześnie w każdej chwili mogą rozwiązać umowę, wycofując wpłacone pieniądze z zachowaniem określonego w umowie ubezpieczenia okresu wypowiedzenia.

Schemat tej metody polega na tym, że osoba piorąca wpłaca jeszcze przed podpisaniem właściwej umowy ubezpieczeniowej wysokie obowiązkowe składki ubezpieczeniowe i często dodatkowo znaczne kwoty doraźne, po czym po pewnym czasie dokonuje ich wypłaty, wypowiedając lub nie umowę ubezpieczeniową. Jednocześnie może ustanowić jako uposażonych osoby trzecie, na rachunek których trafiają już wyprane środki pieniężne.

Do prania pieniędzy sprawcy wykorzystują również inne produkty ubezpieczeniowe, np. zakup legalnego przedsięwzięcia za „brudne pieniądze”, jego ubezpieczenie, a następnie doprowadzenie przez świadome działanie do powstania szkody i wypłaty odszkodowania. Są to jednak przedsięwzięcia bardziej ryzykowne niż inne, gdyż zakładają popełnienie kolejnego czynu zabronionego, jakim jest wyłudzenie odszkodowania, np. doprowadzenie do kolejnego zdarzenia będącego podstawą wypłaty odszkodowania (art. 298 § 1 kk).

W celu zminimalizowania ryzyka przestępcy współpracują z pośrednikami ubezpieczeniowymi.

W celu przeciwdziałania praniu pieniędzy w określony sposób pracownicy instytucji obowiązków i jednostek współpracujących powinni zwrócić uwagę na poniższe okoliczności towarzyszące:

- ubezpieczony:
 - wniosek o polisę ubezpieczeniową jest składany przez osobę lub podmiot z miejscowości odległej od siedziby firmy ubezpieczeniowej,

²⁷ Tamże, s. 77.

- przekazywanie przez ubezpieczonego wymaganych informacji z opóźnieniem,
- podawanie niezbędnych informacji niezgodnych z prawdą lub takich, których sprawdzenie następcza dość dużo trudności ze względu na koszty;
- ♦ umowa ubezpieczenia:
 - przedmiot ubezpieczenia nie jest objęty zakresem działalności ubezpieczonego,
 - wykup wysokich polis ubezpieczeniowych z relatywnie dużymi w stosunku do uzyskiwanych dochodów składkami obowiązkowymi,
- ♦ inne okoliczności:
 - wpłaty składek nieobowiązkowych przed zawarciem stosownej umowy ubezpieczeniowej,
 - wpłaty wysokich składek ubezpieczeniowych gotówką,
 - wypowiedzenie umowy ubezpieczeniowej w krótkim czasie od jej zawarcia,
 - ubezpieczenie przez klienta tego samego przedmiotu w kilku różnych towarzystwach ubezpieczeniowych.

3.5. Skrzynka rozdzielcza

Skrzynka rozdzielcza to kolejna metoda, jaka jest stosowana przez zorganizowane grupy przestępcze do prania brudnych pieniędzy²⁸.

Cechą charakterystyczną skrzynki rozdzielczej jest zasilanie rachunku niewielkimi kwotami wpłat, poniżej progu wymagającego rejestracji, które z reguły pochodzą z kilku źródeł po to, aby po osiągnięciu odpowiednio wysokiego salda na rachunku, zgromadzone na nim środki przelać na inny rachunek bądź rachunki, także drogą elektroniczną. Do tego celu służą zarówno rachunki prowadzone przez osoby fizyczne, jak i podmioty gospodarcze. Przy tej metodzie stosowane są pomocniczo inne metody prania pieniędzy, jak np. surfing czy też rozdrabnianie wpłat. Pranie pieniędzy metodą „skrzynki rozdzielczej” może być realizowane zarówno przez operacje bardzo proste polegające na dokonywaniu wpłat i wypłat przez osobę, dla której prowadzony jest rachunek będący skrzynką rozdzielczą, jak i bardziej skomplikowany, gdzie mamy do czynienia z różnymi źródłami i formami (gotówkowe, bezgotówkowe) zasileń skrzynki. Natomiast przelewy elektroniczne są realizowane na rzecz różnych podmiotów, także tych, których siedziby są poza granicami kraju. Zauważyć należy, że w metodzie skrzynki rozdzielczej w przeciwieństwie do innych metod (np. rachunku fikcyjnego), na rachunku będącym skrzynką mogą być, a czasami i są, dokonywane transakcje charakterystyczne dla normalnego rachunku, jak np. stałe zlecenia, wpłaty do ZUS, wypłaty wynagrodzeń, transakcje z podmiotami, które nie uczestniczą w procedurze prania pieniędzy.

W celu przeciwdziałania praniu pieniędzy w określony sposób, pracownicy instytucji obowiązkowych i jednostek współpracujących powinni zwrócić uwagę na poniższe elementy tych transakcji:

- charakterystyczny schemat postępowania polegający na wpłatach niewielkich kwot, ich kumulowaniu a następnie po osiągnięciu pewnego progu skumulowanej kwoty dokonanie przelewu na inny rachunek w kraju lub za granicą,
- regularność i powtarzalność podobnych do siebie transakcji,
- ogólnikowe tytuły transakcji, np. za fakturę bez podania jej numeru, daty wystawienia lub innej precyzującej jej cechy,
- tzw. okrągłe kwoty transakcji,
- pomocnicze wykorzystywanie innych metod, tzw. surfing lub rozdrabniania wpłat,
- osobie wpłacającej towarzyszą inne osoby i to one podają pracownikowi banku banknoty.

²⁸ Tamże, s. 89.

3.6. Umowy faktoringu

Umowa faktoringu jest powszechnie wykorzystywaną formą zaspokajania wierzytelności za towary lub świadczone usługi oraz finansowania transakcji. Jest umową dwustronną pomiędzy faktorantem a faktorem, do jej zawarcia konieczne jest występowanie trzeciego podmiotu, tj. dłużnika²⁹.

Przedmiotem umowy faktoringu jest nabycie przez faktora wierzytelności (przeważnie krótkoterminowych) przysługujących faktorantowi względem dłużnika wraz ze zobowiązaniem się do świadczenia określonych usług, w zamian za przeniesienie wierzytelności, nabycie określonych usług oraz opłatę prowizji i odsetek.

Zawarcie umowy faktoringu w praktyce uzależnione jest od nabycia przez faktoranta dodatkowych usług, takich jak np. zaciągnięcie pożyczki lub kredytu u faktora, zlecenie analizy firmy, zlecenie windykacji należności.

W praktyce umowy faktoringu występują bardzo rzadko, gdyż wszelkie transakcje dotyczące ich realizacji przeprowadzane są z wykorzystaniem rachunków bankowych, a zatem to banki będą mogły zidentyfikować czy dane transakcje są podejrzane ze względu na prawdopodobieństwo prania pieniędzy.

Nadmienić należy, że praniem pieniędzy zajmują się zorganizowane grupy przestępcze, które zakładają w większości przypadków legalne firmy, które z kolei prowadzą fikcyjną działalność sprowadzającą się do fikcyjnego fakturowania sprzedaży, która nigdy nie miała miejsca, zaciągania fikcyjnych zobowiązań stwarzających formalną podstawę do egzekwowania należności.

Niemniej jednak poniższe okoliczności mogą wskazywać, iż grupa przestępcza dokonuje prania pieniędzy tą metodą:

- przeniesienie przez faktoranta na faktora dużej liczby wierzytelności względem tego samego dłużnika (może to wskazywać na fikcyjne fakturowanie, gdyż trudno sobie wyobrazić, aby faktorant sprzedawał swoje faktury dłużnikowi, który nie regulował należności za wcześniej wystawiane faktury),
- zaspokojenie faktora przez dłużnika w krótkim terminie po zawarciu umowy faktoringu,
- częste transakcje na rachunkach bankowych opisane tytułem „zapłata za usługi finansowe”, „opłata za konsulting”,
- duża liczba zawieranych umów faktoringu przy dobrej kondycji finansowej faktoranta.

3.7. Bankowe kredyty i pożyczki

W języku potocznym kredyt i pożyczka często są stosowane zamiennie, gdyż w obu przypadkach chodzi o zaciąganie długu. W rzeczywistości jednak są to dwie różne umowy niosące za sobą odmienne konsekwencje prawne i ekonomiczne³⁰.

W przeciwieństwie do kredytów, które mogą być udzielane tylko przez banki (reguluje to prawo bankowe, gdyż środki na ten cel pochodzą z depozytów powierzonych bankowi przez klientów), pożyczki może udzielić każdy, zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna, a także bank (reguluje to art. 720 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.).

Podstawowy wariant metody prania pieniędzy przy pomocy kredytów lub pożyczek polega na uzyskaniu kredytu lub pożyczki, które następnie są spłacane za pomocą pieniędzy pochodzących z nielegalnych źródeł. Spłaty mogą też być dokonywane przez osoby trzecie. Dodać tu należy, iż łatwiejsze do uzyskania są pożyczki, gdyż klient nie musi spełniać wielu kryteriów, jak przy kredycie bankowym (poręczenia, zaświadczenia, wypisy z ewidencji prowadzonej działalności gospodarczej).

Oprócz wariantu podstawowego metoda ta może przybrać bardziej skomplikowane mutacje:

- kredyty i pożyczki z ustanowionymi zabezpieczeniami na wartościach pochodzących z nielegalnych źródeł,

²⁹ Tamże, s. 124.

³⁰ Tamże, s. 101.

- refinansowanie zaciągniętych kredytów lub pożyczek (spłata zobowiązań pieniędzmi pochodzącymi z kolejnych kredytów i pożyczek),
- kredyty i pożyczki spłacane przez poręczycieli (spłata zobowiązań pieniędzmi pochodzącymi z kolejnych kredytów i pożyczek, z tym że nie przez kredytobiorcę, lecz ustanowionych poręczycieli),
- kredyty lub pożyczki zaciągnięte poza granicami Polski (rezydent zaciąga kredyt lub pożyczkę w instytucji kredytowej za granicą, a następnie dokonuje spłaty rat z zysków pochodzących z nielegalnej działalności; pieniądze w ten sposób transferowane do Polski pochodzą z jak najbardziej legalnego źródła).

W celu przeciwdziałania praniu pieniędzy w określony sposób, pracownicy instytucji obowiązanym, a zwłaszcza banków powinni zwrócić szczególną uwagę na poniższe elementy tych transakcji:

- spłata kredytu/pożyczki w krótkim czasie po jej udzieleniu,
- spłaty wysokich rat kapitałowo-odsetkowych gotówką,
- dokonywanie spłat rat kapitałowo-odsetkowych przez osoby trzecie,
- ustanawianie zabezpieczeń kredytu na wartościach stanowiących własność osób trzecich,
- zaciąganie kredytów i pożyczek w zagranicznych instytucjach finansowych przez osoby lub podmioty nieprowadzące działalności w zakresie importu lub eksportu.

3.8. Rachunek fikcyjny

W tej metodzie sprawcy wykorzystują rachunek, który faktycznie istnieje, lecz do jego otwarcia posłużyły sfałszowane dokumenty, fikcyjny też pozostawał cel jego otwarcia, podobnie jak i osoba zasila-jąca rachunek czy też beneficjent transakcji.

Zatem rachunek fikcyjny³¹ jest to rachunek otwarty do realizacji jednej bądź kilku transakcji w krótkich odstępach czasu, na bardzo wysokie kwoty, przy wykorzystaniu maksymalnej liczby fikcyjnych elementów odnoszących się zarówno do osób dokonujących transakcji, jak i dokumentów, którymi się posługują. Po osiągnięciu zmierzzonego celu, tj. realizacji ww. transakcji, praczą zaprzestaje jakichkolwiek kontaktów z bankiem i dopiero na tym etapie pracownicy banku orientują się, iż rachunek został wykorzystany do prania pieniędzy.

Cechą charakterystyczną tej metody jest:

- czas realizacji transakcji od momentu otwarcia rachunku,
- kwota transakcji.

Jeśli chodzi o czas, to transakcje są dokonywane w dniu otwarcia rachunku bądź w ciągu kilku godzin od jego otwarcia i następują w krótkich odstępach czasu, tzn. w odstępach kilkugodzinnych lub jednodniowych.

Jeśli chodzi o transakcje, to opiewają one na kwoty rzędu kilkuset tysięcy złotych (jeśli chodzi o transakcje w krótkich odstępach czasu) do kilku milionów złotych przy transakcji finalnej, która z reguły poprzedza zerwanie kontaktów praczą z bankiem.

Pranie pieniędzy tą metodą może przybrać formę zarówno gotówkową (np. realizacja czeków), jak i bezgotówkową. W grę mogą też wchodzić różnego rodzaju konfiguracje, np. wpłata przelewem – wypłata gotówką, wpłata gotówką i wypłata gotówką.

Pranie pieniędzy na rachunku fikcyjnym jest realizowane zarówno prostymi sposobami, jak wyżej wspomniane, ale może też przybrać bardziej skomplikowane formy, np. kilka przelewów pomiędzy innymi rachunkami fikcyjnymi zakończonych wypłatą gotówki – wówczas mamy do czynienia ze swego rodzaju łańcuszkiem rachunków fikcyjnych. W przypadku stwierdzenia takiego „łańcuszka” warto zwrócić uwagę na zmniejszające się kwoty przelewów, ich powodem jest wypłata dokonywana przez posiadacza rachunku fikcyjnego w gotówce, stanowiąca prowizję za wykonaną usługę prania pieniędzy.

W celu przeciwdziałania praniu pieniędzy w określony sposób, pracownicy instytucji obowiązanym, a zwłaszcza banków, powinni zwrócić szczególną uwagę na poniższe elementy tych transakcji:

³¹ Tamże, s. 86.

- uzależnienie zawarcia umowy rachunku od realizacji przez bank transakcji na bardzo wysoką kwotę w dniu otwarcia rachunku,
- dokumenty, którymi posługuje się klient, budzą wątpliwość co do ich autentyczności,
- nietypowe, najczęściej nerwowe, zachowanie klienta,
- klient odmawia podania bardziej szczegółowych danych na temat pochodzenia środków,
- niezrozumiały wybór banku, np. klient ma siedzibę w Warszawie, a otwiera rachunek w Gdańsku i nie potrafi tego racjonalnie wytłumaczyć,
- próba otwarcia rachunku bądź dokonania transakcji tuż przed zamknięciem banku,
- po realizacji transakcji klient zaprzestaje kontaktów z bankiem,
- lakoniczne tytuły transakcji, np. wpłata własna.

3.9. Transakcje rodzinne

Pojęcie „transakcje rodzinne”³² odnosi się do metody prania pieniędzy, którą można wyodrębnić przede wszystkim ze względu na podmioty podejmujące działania, mające na celu wprowadzenie do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnego bądź nieujawnionego źródła.

Przez transakcje rodzinne, jako metodę prania pieniędzy, będziemy rozumieli czynności dokonywane między osobami fizycznymi pozostającymi w jakimkolwiek stopniu pokrewieństwa lub powinowactwa, a także osobami prawnymi i fizycznymi oraz wyłącznie prawnymi. W praktyce rozpoznanie czy mamy do czynienia z metodą transakcji rodzinnych będzie nastroczało trudności, gdyż aby uchwycić jakieś pokrewieństwo pomiędzy tymi osobami, należy zebrać jakieś informacje o tych osobach. Jest to o tyle trudne, że zakres uzyskiwanych o nich informacji przez instytucje obowiązane, nie może kolidować z regulacjami zawartymi w ustawie o ochronie danych osobowych.

Transakcje rodzinne mogą mieć miejsce w przypadku prostych transakcji, takich jak przelewy środków płatniczych między rachunkami bankowymi tytułem np. darowizny, pożyczek, zwrotu pożyczki, lub mogą przyjąć bardziej złożone formy, np. niektóre transakcje pomiędzy podmiotami gospodarczymi prowadzonymi przez małżonków dokonane tytułem zapłaty za wykonaną usługę lub towar.

Największa skala, jeśli weźmiemy pod uwagę wysokość transakcji, może mieć miejsce w sytuacji występowania pokrewieństwa między członkami władz spółek prawa handlowego, kiedy dochodzi do transakcji między podmiotami zależnymi. Takim przykładem może być działanie na szkodę spółki przez prezesa zarządu, w wyniku czego część aktywów zostanie przelana na konto spółki zależnej.

Do najbardziej typowych oznak występowania ww. metody można zaliczyć:

- częste transakcje na stosunkowo niewielkie sumy między firmami należącymi do każdego z małżonków, krewnych,
- powtarzające się zasilenia rachunku bankowego tytułem „darowizna”, „pożyczka”, „zwrot pożyczki”, „zwrot długu”,
- transakcje między rachunkami osób o tych samych nazwiskach lub też między rachunkami, których analiza prowadzi do wniosku, że właściciele lub pełnomocnicy są ze sobą spokrewnieni.

3.10. Wymiana nominalów banknotów

Metoda wymiany banknotów (z ang. *refining*), jak sama nazwa wskazuje, polega na wymianie nominalów banknotów, wymieniane są najczęściej banknoty o niskich nominałach na banknoty o wysokich nominałach. Dotyczy to nie tylko polskich środków płatniczych, ale i waluty obcej³³.

Cechą charakterystyczną tej metody będzie wyłączenie konieczności zakładania rachunku bankowego w celu dokonania wymiany.

³² Tamże, s. 120.

³³ Tamże, s. 151.

Wymiany są dokonywane w bankach, kantorach wymiany walut, kasynach (wymiana na żetony i odwrotnie), na poczcie.

Metoda ta jest najczęściej stosowana przez dealerów narkotyków. Zakładając, że działka kosztuje 10 lub 20 zł, podejrzenie powinno wzbudzić np. przyniesienie do oddziału banku dużej ilości banknotów o takich nominałach, które dodatkowo będą brudne, pogniecione. Szczególną uwagę należy zwrócić na oddziały banków, pocztę lub kantory zlokalizowane w miejscu skupiania się narkomanów, gdzie działają dealerzy.

Omawiana metoda jest trudna do wykrycia, gdyż charakteryzuje ją duża anonimowość dokonujących wymiany poniżej kwoty progowej. Niemniej jednak do najbardziej typowych oznak występowania ww. metody można zaliczyć:

- następujące po sobie częste wymiany nominałów przez różne osoby (cechy surfingu) w tym samym oddziale banku,
- prośba o wymianę dużej liczby banknotów,
- powierzchowność wskazująca na to, że osoba wymieniająca może być dealerem narkotyków,
- chęć wymiany banknotów zniszczonych, pomiętych, brudnych.

4. ZWALCZANIE PRANIA PIENIĘDZY – NA PODSTAWIE USTAWY O PRZECIWDZIAŁANIU PRANIU PIENIĘDZY I FINANSOWANIU TERRORYZMU

System walki z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu tworzą w Polsce:

- **Generalny Inspektor Informacji Finansowej,**
- **instytucje obowiązane** (banki i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe; instytucje finansowe, fundusze inwestycyjne, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, towarzystwa ubezpieczeniowe, przedsiębiorstwa faktoringowe i leasingowe; zawody prawnicze – notariusze, adwokaci oraz radcowie prawni; biegli rewidenci i doradcy podatkowi; organizacje non profit – fundacje; pośrednicy wartości majątkowych – domy aukcyjne, kantory, lombardy, komisy, pośrednicy w obrocie nieruchomościami; Poczta Polska i in.; pełne wyliczenie instytucji obowiązanych jest ujęte w art. 2 pkt 1 ustawy),
- **jednostki współpracujące** (organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz inne państwowe jednostki organizacyjne, a także Narodowy Bank Polski, Komisja Nadzoru Finansowego i Najwyższa Izba Kontroli – art. 2 pkt 8 ustawy).

Instytucje obowiązane oraz jednostki współpracujące zawiadamiają o podejrzanych transakcjach lub podejrzanej aktywności, nadzorowaną przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, polską jednostkę analityki finansowej – Departament Informacji Finansowej.

Funkcjonująca w Ministerstwie Finansów PJAF weryfikuje zawarte w raportach podejrzenia prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, a następnie zbiera materiał dowodowy i zawiadamia prokuraturę, która we współpracy z organami ścigania podejmuje działania w celu postawienia aktu oskarżenia podejrzanym osobom.

Uprawnione podmioty – przede wszystkim prokuratura i organy ścigania – korzystają z posiadanych przez polską jednostkę analityki finansowej danych o transakcjach. Ze względu na międzynarodowy wymiar przestępstwa prania pieniędzy i finansowania terroryzmu wymiana informacji w dużym stopniu jest realizowana z zagranicznymi jednostkami analityki finansowej. Wymiana ta jest realizowana na podstawie porozumień dwustronnych oraz na podstawie decyzji Rady UE 2000/642/JHA z dnia 17 października 2000 r. w sprawie zasad współpracy pomiędzy jednostkami analityki finansowej państw członkowskich w odniesieniu do wymiany informacji.

Efektywność systemu wspiera kontrola realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Kontrola ta polega przede wszystkim na sprawdzeniu, czy poszczególne instytucje obowiązane są odpowiednio przygotowane do walki z praniem pieniędzy. Sprawują ją: polska jednostka analityki finansowej oraz organy nadzoru nad instytucjami obowiązаныmi.

Dodatkowo, w celu poprawy jakości systemu i tworzenia nowych rozwiązań, PJAF uczestniczy w pracach organizacji międzynarodowych, działających w dziedzinie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu³⁴:

- Grupy Egmont ds. Jednostek Wywiadu Finansowego,
- Komitetu Kontaktowego ds. Zapobiegania Praniu Pieniędzy,
- Specjalnego Komitetu Ekspertów Rady Europy ds. Oceny Środków Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy w Krajach Europy Środkowej i Wschodniej – Moneyval,
- Grupy Specjalnej do spraw Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy – FATF (pośrednio poprzez Moneval),
- Grupy Euroazjatyckiej – EAG (Polska posiada status obserwatora w Grupie³⁵).

Rezultaty działania wyżej opisanego systemu obrazują coroczne Sprawozdania Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r., które są do wglądu na stronie internetowej Ministerstwa Finansów (<http://www.mf.gov.pl>).

ZAKOŃCZENIE

Proceder prania pieniędzy stanowi jedną z najtrudniejszych do wykrycia kategorii przestępczości w sferze finansowo-gospodarczej. W jej zakresie mieszczą się wszelkiego rodzaju operacje podejmowane w celu legalizacji uzyskanych w sposób bezprawny środków finansowych.

Współcześnie termin pranie pieniędzy odnosi się do ogółu czynności, których celem jest ukrycie prawdziwego źródła dochodów nielegalnych, uzyskiwanych z przestępczej działalności i legalizacji ich pochodzenia.

Literatura przedmiotu wskazuje, że charakter przestępstw dotyczących prania pieniędzy nie wykazuje istotnych różnic w porównaniu ze zwykłymi i legalnymi czynnościami finansowymi i handlowymi realizowanymi w obrocie gospodarczym.

Zdaję sobie sprawę, że ten materiał, podobnie jak i inne publikacje na powyższy temat, nie wyczerpuje w pełni wszystkich zagadnień związanych z procederem prania pieniędzy przez zorganizowane grupy przestępcze i stanowi jedynie naświetlenie tego problemu.

³⁴ Witryna internetowa Ministerstwa Finansów, <http://www.mf.gov.pl/index.php?const=6&dzial=882&wysw=4>.

³⁵ Witryna internetowa Ministerstwa Finansów <http://www.mf.gov.pl/index.php?const=7&dzial=882&wysw=84&sub=sub2>.

BIBLIOGRAFIA

Bułat K., Czarniak P., Gorzelak A., Grabowski K., Iwański M., Jakubek P., Jodłowski J., Małek M., Młodawska-Mąsior S., Papierz A., Stożek M., *Kryminologia*, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2007.

Gołębiewski J., *Praca operacyjna w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

Jasiński W., *Pranie brudnych pieniędzy*, Wydawnictwo Poltex, Warszawa 1998.

Kuć M., *Kryminologia*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010.

Lipka Chudzik D., Daniluk D., *Banki a problem prania brudnych pieniędzy*, Klub Miesięcznika Bank, Warszawa 1993.

Ministerstwo Finansów, Generalny Inspektor Informacji Finansowej, *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Poradnik dla instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących*, Wydanie III zmienione i poprawione, Centrum Obsługi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Wydział Wydawnictw i Poligrafii, Warszawa 2009.

Pływaczewski E., *Proceder prania brudnych pieniędzy. Studia i materiały*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 1993.

Pływaczewski E., *Pranie brudnych pieniędzy. Możliwości przeciwdziałania z uwzględnieniem roli systemu bankowego*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 1993.

Raczkowski K., *Narkotyki, organizacja przestępczości i systemy przeciwdziałania*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009.

Ustawy i rozporządzenia

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2010 r. Nr 46, poz. 276, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 maja 2005 r. w sprawie określenia krajów i terytoriów stojących szkodliwą konkurencją podatkową dla celów podatku dochodowego od osób prawnych (Dz. U. Nr 94, poz. 791).

Orzecznictwo

Wyrok SN z dnia 23 marca 1992 r., sygn. II KRN 433/91 OSNKW, 1992, Nr 7-8, poz. 48).

Publikacje internetowe

http://www.mf.gov.pl/_files_/giif/publikacje/giif_sprawozdanie_2009.pdf

<http://www.policja.pl/portal.php?serwis=pol&dzial=35&id=618>

<http://www.mf.gov.pl/index.php?const=6&dzial=882&wysw=4>

<http://www.kir.com.pl/main.php?p=GIIF>

http://stud.wsi.edu.pl/~dratewka/crime/pranie_pieniedzy.htm

http://www.edukacjaprawnicza.pl/index.php?mod=m_aktualnosci&cid=69&id=914&p=2

http://pl.wikipedia.org/wiki/Pranie_brudnych_pieniedzy

<http://accountconsulting.pl/przeciwdzialanie-praniu-pieniedzy-definicje/>

http://www.edukacjaprawnicza.pl/index.php?mod=m_aktualnosci&cid=69&id=914&p=2

http://www.antyterroryzm.gov.pl/portal/CAT/215/546/Generalny_Inspektor_Informacji_Finansowej.html
http://www.epodatnik.pl/artykul/fiskus/8766/Pranie_brudnych_pieniedzy_8211
<http://przestepczoscorganizowana.pl/index.php?go=4>
<http://prawnikow.pl/forum/thread/24821,zorganizowana-grupa-przestepcza.htm>
http://pl.wikipedia.org/wiki/Przestępczość_zorganizowana
http://www.epodatnik.pl/artykul/doradca_podatnika/13990/Pranie_brudnych_pieniedzy_przestepstwo_przeciwno_obrotowi_gospodarczemu.html
http://pl.wikipedia.org/wiki/Przestępczość_zorganizowana
http://pl.wikipedia.org/wiki/Pranie_brudnych_pieni%C4%99dzy
http://www.epodatnik.pl/artykul/fiskus8766/Pranie_brudnych_pieniedzy_8211_przestepstwo_przeciwno_obrotowi_gospodarczemu.html
http://www.mf.gov.pl/_files/_giif/akty_prawne/dyrektywa_2005.pdf, dostęp:21 lutego 2011r.
http://www.epodatnik.pl/artykul/fiskus/8766/Pranie_brudnych_pieniedzy_8211
<http://docs8.chomikuj.pl/635739607,PL,0,0,Fazy-prania-brudnych-pieni%C4%99dzy.docx>,
<http://www.mf.gov.pl/index.php?const=6&dzial=882&wysw=4>
<http://www.mf.gov.pl/index.php?const=7&dzial=882&wysw=84&sub=sub2>